

ÚTAK A MŰLTBA. AZ M3-AS AUTOPÁLYA RÉGÉSZETI LELETMENTÉSEI, Budapest, 1997, 200 p.

Volumul apărut sub dubla îngrijire a Muzeului Național și a Universității Eötvös Lóránd, ambele din Budapesta reprezintă, în fapt, un amplu catalog de expoziție dublat de explicații istorice și arheologice legate de săpăturile arheologice de salvare datorate construcției autostrăzii M3. Pornită din apropiere de Budapesta, ea va străbate patru județe din centrul și nord-estul Ungariei: Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar și Szabolcs-Szatmár-Bereg, pe o lungime de 175 km, cu peste 150 de puncte unde arheologii au intervenit pentru a cerceta vestigiile descoperite de constructori. Să mai menționăm că lucrările, la care au participat specialiști din Ungaria, Germania și Franța au acoperit intervalul 1993—1996.

Prezentarea celor mai importante descoperiri arheologice respectă strict criteriul cronologic. Șantierele aceleleași epoci sunt prezentate succesiv, respectându-se traseul lucrărilor autostrăzii — spre est — de la Budapesta spre Nyíregyháza. Epoca neolitică este prezentă cu trei șantiere, remarcându-se cimitirul neolitic târziu de la Polgár—Csószhalom — dűlő. Fotografia aeriană a cimitirului oferă o panoramă deosebită. Perioada eneolitică (sau epoca cuprului în viziunea autorilor) cuprinde la rândul-i trei șantiere, la fel ca și epoca bronzului. Se remarcă marea așezare din bronzul târziu de la Oszlár—Nyárfaszög. Epoca fierului cuprinde de asemenea trei importante șantiere, detașându-se așezarea de la Nyíregyháza—Monda — bakor. În cazul descoperirilor de la Polgár—Király — espart avem o locuire pe grinduri.

Un capitol extrem de interesant și bogat al săpăturilor arheologice de salvare de pe autostrada M3 îl reprezintă descoperirile sarmatice. Prezente singure — în cinci cazuri — sau corelate cu urme ale germanilor timpurii — în două cazuri, toate se remarcă prin bogăția deosebită a pieselor pe de o parte și certa influență romană pe de altă parte (adevăr probat și de monedele romane descoperite în așezarea și cimitirul sarmat de la Mezőszemere—Kismari — fenek.). Descoperirile gepidice din secolele V—VI d.Hr. (două) și cimitirul avar târziu de la Sajópetri — Hosszúrét completează capitolul pandant de perioada migrațiilor.

Evul de mijloc cuprinde, surprinzător doar două importante șantiere: așezarea timpurie de la Hejőkeresztúr — Vizekkőze (sec. XI—XIII) și complexul de la Muhi — Templomdomb, sesizând evoluția acestei așezări de la satul din secolul al XI-lea la vatra actualului oraș (sec. XVII). Cercetările arheologice sunt completate de cele arheomagnetice, dendrologice, aeroarheologice și osteologice.

Ultima parte a volumului cuprinde catalogul expoziției itinerante deschise după finalizarea cercetărilor. Se respectă evoluția cronologică a descoperirilor. Fiecare piesă este prezentată cu fotografie, detalii geometrice și decorative. Sunt precizate și pozițiile în vitrine ale pieselor.

Sunt expuse doar descoperirile de excepție — 879 piese —, toate restaurate.

Săpăturile arheologice de salvare reprezintă, în lumea civilizată, o sursă excepțională de noi descoperiri, bazate pe un efort financiar suportat aproape integral de beneficiarul lucrării respective. O legislație clară în acest domeniu oferă posibilitatea oricărui arheolog să pretindă un răgaz și un sprijin financiar, care, dublate de un efort de cercetare științifică oferă maxime satisfacții profesionale. Volumul, somptuos, pus la dispoziție de zecile de arheologi și alți specialiști care au lucrat pe traseul viitoarei autostrăzi din nord-vestul Ungariei reprezintă finalul unui astfel de efort. Dincolo de valoarea lui științifică (cu bune analogii și pentru realitățile arheologice din nord-vestul României) acest tom reprezintă un model obligatoriu de urmat în cazuri similare, în România.

Doru Marta